

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angeljček“

Štev. II.

V Ljubljani, 1. novembra 1902.

Leto XXXII.

S a m.

Samcat speje deček boren,
Samcat speje skozi vas;
Vetra dih mu lice boža,
In igra se s kodri lās.

Nihče, nihče ne pozna ga,
Sam po svetu hodi — sam,
Vsaka hiša mu je tuja
In zaprt mu vsak je hram.

Le tam doli kraj vasice
Kjer zvonik se dviga v viš,
Mu poznan je grob samotni,
Mu poznan je trhel križ.

Pod gomilo tisto spava
Mati mu že vrsto let,
On pa zvest ob vernih mrtvih
Grob prihaja ji oplet . . .

Milka Posavska.

Življenje.

Hitro list za listom pada,
Pada, lega v grob hladan,
A ko zadnji bo odpadel,
Prišel bo počitka dan.

Ah, ti listi — leta naša,
Kako hitro ginejo!
Mnogo človek si obeta,
Pa kot list prominejo . . .

Osojski.

Naš grobar.

Stari Matija je bil obenem cerkovnik in grobar. Že dolgo vrsto let ga je gledalo pomladansko solnce, ko je hodil po pokopališču pa urejal in čedil grobove, ki so se mu bili posuli čez zimo. Videlo ga je, ko je bil še brhek mladenič, opazovalo ga je zrelega moža, in zdaj kot sivolasemu starčku mu z veseljem grelo premrle ude. Pa saj je bil kot starček najbolj vesel solnca. Po zimi, ko so je zakrivali temni, gosti oblaki, pogledal je grobar večkrat koprneče proti nebu, kdaj bodo vendar prisvetili solnčni žarki in ga nekoliko ogreli. Še celo poleti, ko so drugi vzdihovali vsled prehude vročine, ostal je Matija na solncu in premišljal, če je mogoč Bog sploh kaj boljšega ustvariti, kot ono gorko ploščo na nebu...

Ljudje pa, ki so videli, da se solnči v največji vročini, so si pokimali, češ: „E, starost, starost! Ta ima mrzlo kri.“

Star pa je bil, star, grobar in cerkovnik Matija. Tri gospode župnike je preživel in jim izkopal jame. Kolikim drugim ljudem je storil enako zadnje dobro delo tudi pri podružnicah, tega ne ve dobro, ker je star in ker ga zapušča spomin.

To se pa še spominja, da prvi, kateremu je izkopal jamo, je bil Kotnikov Tomaž. Tudi to ve, da počiva Tomažev vnuk France v onem grobu, pri katerem je nekoliko postal, ko ga je izkopal, pa govoril:

„Kmalu bo četrtič prekopano pokopališče. Vseh jam, kolikor sem jih izkopal, je ravno tisoč.“

Toliko se torej še spominja, da tisoč gomil je prekopal pri fari; ali koliko jih je čez — tega ne ve, ker ga vsled starosti zapušča spomin.

To mnogoletno službovanje ga je izučilo v marsičem. Vedel je, da je včasih prav hudo kopati grob. Znan mu je bil tudi pregovor: kar danes lahko storiš, ne odlašaj na jutri. Če je imel torej čas in če je bilo lepo vreme, je vzel svoje orodje, pa je šel in začel kopati jamo.

Mimo so prihajali ljudje in ga povpraševali:

„Komu koplješ, Matija, komu?“

„Kdor bo prej umrl, tistega bomo deli notri.“

„Pa nimaš nič mere — nič?“

„Vedno mislim, da jo kopljem za Sablarja, ki je največji v fari — gotovo ne bo prekratka za nobenega.“

Polagoma se je tako navadil, da je moral imeti vedno eno jamo izkopano. Bil je na veliki fari, komaj so zasuli to — že je kopal drugo, dasi morda nobenega bolnika ni bilo v celi župniji.

Že bolj proti spomladi onega leta je zapadel debel sneg in pritisnil hud mraz. Matija je zopet kopal — nič ni vedel, komu. Mimo je prišel Lunder iz bližnje vasi, postal nekoliko ob zidu pokopališča, pogledal Matijo pa zavpil:

„Stoj, Matija, koga boste spravili, koga?“

Matija pa je bil že nekoliko gluh vsled starosti, zato ni slišal, kaj ga je vprašal. Slutil je vendar, kaj bi rad izvedel. Zato je odgovoril po stari navadi:

„Kdor bo prej umrl.“

„Priden si, Matija, vse naprej preskrbiš.“ Matija pa ni slišal, zato je nastavil roko k ušesu in vprašal:

„Ka-aj praviš?“

„Priden si, pravim, priden. Vse naprej preskrbiš.“

„Moram tako. Danes lahko storim, jutri morda ne bom mogel. In če pride sila, koga bom prosil?“

Lunder je odšel, grobar pa je kopal naprej.

Nekako čudno mu je bilo pri srcu, ko je stal v grobu in se je videl samo konec njegove polhovke ven. Sicer je bil tega navajen — ali danes prvič ga je obšel nekak strah v odprtem grobu. Danes prvič mu je prišlo na misel: kdo neki bo tukaj počival? Navadno tega ni premišljal. „Kdor bo prej umrl“, je odgovarjal drugim in sebi, če se mu je slučajno vzbudila ta misel. Danes pa bi bil rad vedel tudi to, kdo bo prej umrl. Seveda si na to ni mogel drugače odgovoriti kakor: Bog vé.

Drugo jutro ni zvonilo o pravem času dneva. Stari ljudje, ki ne potrebujejo dosti spanja, so prižigali luči in svetili na ure. Nato so zmajevali z glavami in govorili:

„Že toliko je ura! Čudno, da še ni zvonilo dneva!“

Tudi farovski hlapec Miha je vstal s svojega ležišča in šel ven. Delal se je že dan — a k dnevu le še ni zvonilo. Napotil se je k stanovanju cerkovníkovemu. Pri oknu je obstal in potrkal:

„Hej, Matija, ali spiš? Dan pojdi zvonit, dan!“ In to je govoril glasno, da se je slišalo skoro po vsi vasi — kajti Matija je bil precej gluh.

Iz sobe se je slišal odgovor:

„Daj, Miha, daj, pozvoni ti nekoliko — pa gospoda napravi, ko bo maša. Veš, jaz ne morem. Prsa me boli — in noge imam tako težke, kot bi bile iz svinca.“

In Miha je šel in odzvonil dan in napravil gospoda.

Nato je šel pa doli k Matiji pogledat. Ko ga je videl, je zmajal z glavo in rekel:

„Slab si slab! Menda ne boš dolgo več. Dobro, bi bilo ko bi prišli gospod k tebi. Ne rečem, da si bogve kakšen grešnik — saj pijan nisi bil nikoli, klel nisi, pri maši si bil vsak dan — ali vendar bi bilo morda dobro, če bi prišli.“

Matija je prikimal in začel delati račun o svojem življenju. Posegel je daleč nazaj — kolikor se je spominjal.

Še tisto dopoldne je bil previden.

Obiskavali so ga sosedje in sosedinje, a vsi so bili mnenja, da ne bo dolgo. V prsih ga je bolelo in kašelj ga je silil. Sklenili so, da ima pljučnico.

Tretji dan je Matija zatisnil oči. Napravili so mu oder, oblekli ga v njegovo praznjo obleko in naročili Kaščarju iz vasi, naj mu napravi krsto.

Miha, ki je bil velik prijatelj Matiji, je vzel rovnico in lopato, da mu izkoplje zadnji dom. A ni bilo treba — jama je bila že izkopana. Po bliskovo se je širila novica: Matija je umrl — jamo si je pa sam izkopal.

* * *

Ko so bili pogrebniki na sedmini, bil je med njimi tudi šepavi Jurček, ki ni nikoli izgubil šaljivosti. Ta se je torej oglasil: „Vidite možje, pa recite, če ni res! Drugim je jamo kopal, pa je sam vanjo padel — prav kakor pravi pregovor.

Možje so se smejali in zatrjevali drug drugemu, da se kaj takega ne zgodi izlepa in povsod

Prepriden je bil . . .

Selko.

Ljubezen in sovraštvo.

(Povešt. — Piše Josip Bekš.)

XIV.

Drugo jutro je prijezdil v selo Igličar, poten, premočen do kože in izmučen.

Seljanom se je zdelo, da išče včerašnjih prišlecev, zato so mu vsi kazali na Markovo kočo.

Tine se ga je oklenil kot svojega očeta; Kovaček pa ni vedel, ali sanja ali živi. Igličar je od utrejenosti iskal sedeža pa govoril:

„Vem vse, kar se je godilo, zato me ne muči s pripovedovanjem.“

Vstopili so v kočo. Tine je pokazal na Marka, svojega in Kovačkovega rešitelja. Igličar mu je segel v roko in ga objel.

Markova mati jim je nato postregla s kruhom in medico, in ko so se okrepčali, so si pripovedovali o Ognjinu, Gjuru in Brtonclju.

Drugi dan so se odpravili na odhod. Cela četa oboroženih seljanov na konjih jih je spremljala, da bi zajeli na Plani grozovitega Gjura ter ga tirali pred sodbo.

Poslovili so se od Markove matere, ki je stisnila Tinetu nekaj za pot in ga oprtala z živežem, pa zavili na ovinku iz vasi.

* * *

„Na Igličarja se zanesi pa na Boga, in videl boš, kaj premore zupanje pa vera.“

„Hvaležen sem vam, to je gotovo; a vprašati vas moram, kaj je z mojo materjo.“

Igličar ni odgovoril na to vprašanje, samo nemo je zrl tje preko planin in se zavil v kožuh.

„Tine, jaz pa samo hvalim Boga, da smo tako srečno peté odnesli in tako po ceni. Ali si videl, Brtoncelj ni ušel božji roki, pa tudi Gjuro ne bo, le meni verjemi“, se je muzal Kovaček in skoro nekako samozavestno pridlal:

„Druge je hotel moriti pa prodajati kakor živino, pa je sam sebe prodal. — Kaj dela tvoja mati? potolaži se! Glej, ali vem, če moja Marijana še živi, če ni že umrla samega pričakovanja? Potrpeti je treba, zaupati je treba, kaj ne, oče Igličar?“

Tudi sedaj ni Igličar odgovoril, a mislil je veliko, morda več, kakor obadva: Kovaček in Tine.

„Oh, da bi bili le že kmalu doma! To bo veselja, ko bomo povedali, da jo je Brtoncelj iztaknil, da se je sam napil vina, katero je nama obetal in da se mu kupčija ni sponesla.“

„Slišiš Tine, čudno smrt je storil, kaj? Še vran mu ni zakraka! na zadnjo uro, kaj, da bi se spravil celo z Bogom? Pa koča Gjurova je bila kar do tal posmojena. Ali jo je sam Gjuro upepelil, ali Brtoncelj, kaj misliš?“

Tine pa je skrivši molil za svojo mater in za sovražnika.

„Dej dej, kaj govōri, pa malo raztresi se, da ne boš vedno premišljal same žalostne reči“, ga je nagovarjal Kovaček.

Pa vsaka beseda je bila bob ob steno. Ko je Kovaček spoznal, da ne opravi ničesar, je tudi umolknil in sam jezdil zadaj.

* * *

Naši znanci so se vračali domov. Pristrčno slovo od Marka in seljanov jih je skoro malo porlo. Mislili so si: Marko je našel svojce žive in čile, Bog ve, če jih bomo tudi mi?

Jezdili so isto pot nazaj v spremstvu šestih seljanov in Marka, da bi zgrabili Gjura in ga izročili oblasti, toda prišedši na mesto, kjer je še pred nekaj dnevi stala Gjurova koča, niso našli ničesar, kakor kup pepela in v krvi ležečega mrtvega Brtonclja.

Pokopali so ga, kakor se spodobi človeku, in zasadili na skromnem grobu križ.

Spremljevalci in Marko so se vrnili, Igličar pa je odjezdil s Tinetom in Kovačkom proti domu.

Počivali so že v treh selih, da so okrepčali sebe in konje, a pot se je vlekla neprestano dalje, tako da se je Igličar že bal, da niso izgrešili prave. Zadnji dnevi avgusta so potekali in hiteti so morali, da ubeže mrzlim nočem, ko obeta vsakdanja slana sneg z neizprosno zimo.

„Nad pol leta smo se klatili, pretrpeli več kot preveč, pa kaj imamo od tega?“ godrnjal je Kovaček in brusil jezik, a bil je vkljub temu zadovoljen, saj je jezdil svojega konja, lepega konja, ki ga je tako poceni pridobil. Ukral ga ni, kakor jih nista ukrala Igličar in Tine, a rešiti se je vendarle moral.

Prijetno se mu je zdelo, ko je pomislil, da ga bo bogato prodal na semnju. Vesel je bil pa tudi, da se je otresel dolgov kar čez noč; saj Brtonclja ni bilo več, da bi ga tirjal.

Ob takih sladkih mislih bi bil najrajše stopil s konja ter objel Igličarja in Tineta, oba skupaj in potem še vsakega posebej.

Tine pa se je ob pogovorih le bolešno in prisiljeno nasmihal, če je Igličar tuintam ob Kovačkovih razlaganjih švignil preko košatih obrvij, da je Kovaček hipno utihnil.

„Kovaček, še premalo si izkusil, pa še premalo te je tepel Bog. Umestno bi bilo, da bi ti naložil Bog še to, kar je moral preboleti Tine, ki je mlad in ni storil nikomur nič žalega.“

„Zakaj?“

„Predolgega jezika si, pa prekratke pameti, ti rečem. Če si se že rešil iz dolgov, ki jih dolguješ Brtonclju — na to ne moreš priseči.“

„I priseči, kdo bo prisegal, saj nismo pred sodnijo. Gotovo je le to, da Brtoncelj več ne živi in da on ne bo več iztirjaval. Brtoncelj je bil neizprosen, in tolaži me to, da so drugi ljudje bolj mehki, da ni pri njih vsaka beseda konj. Kaj praviš Igličar, kdo se bo zdaj polakomnil obširnega posestva Brtoncljevega, pa hiše, pa vinogradov? Pasja dlaka, ta bo mož.“

„Polakomnil — kako moreš tako govoriti; prodano bo vse na dražbi, ker ni sorodnikov, da bi prevzeli, hm — — —“

Sava je šumela skrivnostno, kakor bi jim hotela nekaj povedati, nekaj veselega in nekaj žalostnega. Pod hrastom, ki je stal tik ceste, je sedel človek, poleg njega pes in poleg psa pa kup rešet in sit. Pes je pričel lajati, človek pod hrastom pa ga je zgrabil in prihulil k tlom, od koder je zvesta žival le še ponižno cvilila proti prišlecem.

„Lep dan, malo hladen je, pa bo že — suha roba, pa slaba kupčija. Hrvatje ne jedó veliko, cel teden nisem prodal več kakor pet žlic. — Pa kako ti zbijajo ceno! — Iz češnjevega lesa sem jih rezal, pa kako rezal, natančno, da sem vedel za vsak iver, ki je odpadel! — Ribničanje smo dandanes od muh, noben človek se ne zmeni več za nas.“

Tako jih je pozdravljal človek pod hrastom, ne da bi vstal, še manj, da bi dvignil roko v pozdrav, kar sedel je pa govoril, kakor sam s seboj.

„Ali počivate? Od kod pa prihajate?“ je pobaral Igličar ter ustavil konja.

„Res res, takega konja bi moral človek imeti, potem bi še kam prišel, tako gre pa počasi, še bolj počasi kakor kupčija. Koliko ste pa dali zanj, oče? Vsa Ribniška dolina ne premore takega! Čedna žival, ali kaj rada je? Žlic ne potrebujete, kaj? Sita imam prav po ceni pa trpežna, če ste kaj prosa pridelali. Na Kranjskem je vse toča vzela, še za steljo bi človek ne mogel porabiti. Potem sem si pa mislil pa šeka sem s seboj vzel, — na Hrvaško jo bom udaril, tam bo menda boljša letina — — —“

„Od kod pa, odkod?“ ga je prekinil Igličar ter zamahnil z roko, že nevoljen, da mož ne odgovori na vprašanje.

Ribničan je nastavljal roko na uho ter ostal, kakor je sedel. Kovaček pa je skočil s konja, izročil vajeti Tinetu ter pristopil k drevesu.

„Gluh sem, gluhi.“

„Še le zdaj pove.“

„Kaj bi radi, žlic? Psa ne prodam!“ je hitro pritaknil, ko je Kovaček prijel psa in ga pogladil.

„Ne, oče, ne; odkod prihajate, bi radi vedeli?“

„Aha, saj se razumemo; ja, v Lešicah sem bil; tako zmešnjavo imajo, da je joj.“ — Igličar in Tine sta pristopila ter pustila konje, da so se pasli.

„ — cel trg je po konci, ena kura je naredila zmešnjavo; tisto pa ne vem, ali je „kura“ komu ime, ali kaj. — “

Igličar in Tine sta se prvič od srca zasmejala.

„ — Župan pa orožniki, pa vsi ljudje so na nogah po noči in po dnevu; ropar jim je ušel pred tednom, „Ogenj“ mu je bilo pa ime, to sem si zapomnil. Pa je tak direndaj, kakor takrat v Višnjigori, ko so polža lovili. Tisti „Ogenj“ pa „Kura“ — seveda je bil človek — sta pri županu pokradla, potem pa zažgala in utekla. Pravijo, da je imel eden dolgo črno brado pa krivične oči, drugega pa niso videli — oh kakšna reč je bila, še zdaj se tresem kot šiba na vodi.“

Kovaček je odprl svoja modra usta in zinil:

„Gjuro in Ognjin, nihče drug!“

„Bo že res — dovolj vemo“, je rekel Igličar in pogledal po konjih.

„Oče, ali ste bili kaj na Gričevju te dni?“ ga je poprašal Tine, ki je nestrpno pričakoval kake novice z doma.

„Bil, bil, skozi sem šel — ravno pogreb so imeli. Blaževo mater so pokopavali. —“

Tine je prebledel in omahnil na Igličarja.

Kovaček je pa stal kakor ukopan, Igličar pa je dvignil Tineta in mu šepetnil:

„Morda se je pa zmotil, potrpi — — revež.“

Videti je bilo, da je bilo Igličarjevo tolažilo le v zadnji sili, in da samsebi ne verjame.

„Moja uboga mati — in to le radi mene“, je bolestno vzdihal Tine, po licu pa mu je polzela solza za solzo.

„ — veste, ljudje božji, čudne reči se godé; govorili so, da jih je zmanjkalo kar naenkrat, tistega Brtonclja, ki je prav goljufal, pa Kovačka, ki je črevljjaril, pa Tineta, ki je Blaževko podpiral na stara leta in v bolezni. Pa kar pustil jo je samo, bolno in zapuščeno. Čuden sin — takega sina bi ne želel nikomur.“

„Oče, morda se pa motite?“ — vzdihnil je Tine. „Jaz sem ljubil svojo mater in ker sem jih ljubil, sem šel v svet, da jim pomagam. Ker pa je svet sovražen, ker mrgoli sovražnikov, se vracam še-le zdaj, žal da prepozno.“ —

In zaihtel je polglasno in bolestno, da si je še Igličar brisal solze, ko morda že ni jokal lepo število let. —

(Konec prih.)

Sladkosnedenost snedena.

ej, prava ptiča sta bila Jeršinova dva: Martinek in Zalika. Dasiravno so bili Jeršinovi bolj premožni kot drugi vaščani in so imeli lepo, prostorno hišo pa snažnourejene shrambe; akoravno sta bila Jeršinova dva lepše opravljena kot drugi, — vendar sta bila Martinek in Zalika vedno v družbi vaških raztrgancev. Skupaj je hodila otročad po skrivnih potih nad prve črešnje, zgodnje hruške in sladka jabolka; skupaj so na obrastlem občinskem pašniku poiskovali najnovejše igre; skupaj kurili po svojih pečicah, izkopanih v zemljo; skupaj iskali jagode, obirali maline in trgali lešnike...

Posebno za lešnike je bil Martinek kavelj, da nič tacih. Kakor verveca je trl s kočniki trde sajavce in mlel jedro in lupino tako dolgo, da je vse zmel in pojedel.

„Ti boš videl, Martinek, kaj se pravi Bog pomagaj! Sam sebi se boš smilil, tako te bodo boleli zobje!“

Takisto so ga skrbna mati sto in stokrat opominjali in svarili, — izdalo pa ni nič.

Ko bi pa vi danes videli Jeršinovega Martinka, kakšen je, to bi ga gledali! Po obrazu je res še mlad; ko pa začne govoriti, se mu pa vidi, da ima usta prazna — rečem vam prazna kot gosjakov kljun. In lešnikov več ne tare; še jabolk in hrušk ne more, ako niso popolno mehke in medne, suhih pa kar ne! Skoro bi rekli: prav mu je, ako bi sam bridko ne pripoznaval, kako je bil nespameten. Kajkrat potoži očetu in materi: „Oh, zakaj me niste takrat!“

In z Zaliko skoro ni nič drugače!

Prav smešno ju je videti, kadar se menita in smejata. Tudi Zalika namreč nima več zob in je videti kot čebljajoča racka. Ona se sicer ni pregrešila z lešniki, ima pa več družega na vesti, za kar se zdaj pokori. Izgubila ni samo zob, ampak pokvarila si je tudi želodec za vse žive dni.

Saj pa tudi pred njo ni bila varna nobena reč, če je bila le sladka. Vse je bilo treba pred njo zapirati. Polizala je smetano raz topljeno mleko; zasledila dedov ključek do medene shrambe; iztikala je po kuhinjski omari, kjer je bila košarica za sladkor; darovane ji novčiče pa je znesla kar gorke za bonbončke.

Sladkorček ji je bil pol življenja. Pa da bi bila vsaj potrpehla, da se sladkor sam raztopi v ustih! Pa ne. Kar hrustala ga je kot suho skorjo.

Nekoč je pa le slabo naletela. Dobila je zajutr: čašico kave in potice, kolikor se ji je ljubilo. Pa Zaliki je bila kava pregrenka in s potvico tudi ni bila prav zadovoljna. Oprezno se je ogledala, ali ni morda kdo blizu, pa stopi varno na stol, odpre gornje predalce v omari in iztika za sladkorjem in drugimi sladčicami.

Takrat pa skoči za hrbtom pisana domača mačka na mizo in vtakne svoj smrček v kavo.

Nekaj se je že moralo čuti: Zalika se obrne in videč, mačkino predrznost zakriči: „Oj, ti grdoba ti, kocinasta, ali mi ne greš hitro doli!“

„Phé, phé“ zapuha in tleskne z rokama.

Mačka skoči po najkrajšem potu na tla, toda ž njo je šla tudi čaša in kava, vrhutega pa še tudi Zalika.

V svoji jezi in naglici je stopila na rob stola in se nagnila proti mački. V tistem hipu se pa preobrne stol in Zalika je bila vsa na tleh, — vrhu črepinj in kave.

Ko se pobere, je bilo okoli noska in ustec nekamo rdeče, gori na čelu je pa nekaj izstopilo, okroglo kot laški oreh. Mimogredoč, ali bolje rečeno mimoletéč, se je zadela z glavo ob vogal mize in le sreča je bila, da se je še zavedela.

Mati so ravno naleteli na konec tega dogodka. Precej jim je bilo vse jasno. Da niso prav tedaj vstopili, bržčas ne bi bili nič zvedeli. Zalika je bila že taka tica, da tudi jokati ni hotela za vsako reč, če ji ni kazalo. In ravno danes ji ni kazalo.

„Prav ti je!“ ji dejo mati. „Kaj pa vedno iztikaš po omari? Doli na tleh imaš zdaj zajtrk, pa ga polži. Druzega ne dobiš.“

„Saj bi tudi sicer ne bila pila te kave, ker je imela mačka svoj muštacasti gobček notri. Tisti, s katerim lovi, nosi in mrcvari miši.“

„Že dobro! Za kazen ne dobiš nič, da veš — do opoldne.“

Dolg je bil dopoldan. Kolikokrat je Zalika ogledovala vrata omare, shrambe in kleti, toda nič ni bilo. Previdna mati so pobrali vse ključe dobro vedoč za Zalkino navado.

Toda vsa ta nezgoda ni izpametovala sladkosnede Zalike. Zato je pa zdaj taka, brezzoba in bolehnna. Zdi se ti, da čeblija brezzoba raca.

Vi, otroci, pa tudi ne pozabite, da vam zobje, ako ste jih izgubili, zrastejo le samo še enkrat in sicer, dokler stè še mladi.

Fr. K—ar.

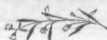
S r c u.

Veter brije čez strnišče,
Listje drevju rumeni;
Vsakdo si zavetja išče,
Zima vsakoga skrbi.

Žalost vsako stvar navdaja,
Pusto, tožno je povsod,
Ker radost od nas odhaja,
Tožnosti odprt je pot.

Ti pa, srce, ne žaluj mi,
Ker radost ostavlja svet;
Žalih misli ti ne snuj mi,
Saj bo prišla pomlad spet.

Osojski.

Prepir.

Šumeli so in šumeli tihi valčki v jasni mesečini podobni bledosvetlim nitim raztopljenega srebra. Le v senci na bregu stoječih gostih, globoko nad stružno površje sklonjenih vrbovih grmov in visokih, vitkih jelš so izpreminjali čisto, srebrnasko lice. Gladina je potemnela kot bi snovala nekaj težkega, hudega . . .

Tam v dalji, skoro čisto na koncu sveta, se je čulo šibko bobnenje, vedno bolj in bolj naraščajoče ropotanje voza. Čim bližje je prihajal, tem razločneje je bilo drsanje koles ob kamenju in njihovo škrtanje. Včasih se je začul glas voznika Matije, ki je naslonjen na sod vina, poganjal svoja belca s tem, da je zavpil nad njima „himla, hamla i-i-i“. Pri tem ju je potrepil po plečih z vajeti in zašvistnil nad njima z bičem. Izgovarjal je nekatere črke in celo besede težko, nikakor pa ni mogel izreči „šimla, šimla iii“, ampak namesto tega je rekal belcema vedno dosledno „himla, hamla i-i-i“.

Voz je drdral, in vino je pljuskalo veselo in v svesti si svoje mlade moči. Menda je znalo, da se vozi na Martinov večer, ko je bilo krščeno. Kola so škripala „brat-ci, brat-ci“ in zategovala posebno zadnji zlog. Tuintam se je spomnila kaka kaplja pesmi, ki jo je čula nedavno ob času trgatve od radostnih trgačev:

Bratci veseli vsi,
tralala, tralala . . .

Začele so pljuskati ob sódove doge, se zaletavati óbnje in kmalu se je razlegalo med živahnim gibanjem v vsem sodu isto pljuskanje, ista pesem.

Ko pa je potegnil Matija za vajeti, da sta konja plašno vzdignila glavi in strigla z ušesi, ter je ustavil voz, se je glasila pesem vedno tišje in tišje. Konečno je utihnila in ž njo vred pljuskanje ob doge.

Kaplje v sodu so zvedavo poslušale, kaj pomeni to, da je Matija ustavil voz. In čisto ob sodovem vrhu je vzklila ena:

„Oho! Glejte jo, to sanjalo! Še vedno se pretaka po blatni, umazani strugi, se drgne ob raztrgane, vijugaste bregove in šumlja otožno v tihih nočeh . . .

Hej, prijateljica!

Me . . . čuješ li? . . . me se vozimo s konji z zelene gore v lepih, trdnih sodih z železnimi obroči in pojemo — — Hčerke smo hvaljenih goric, čiste kot kristali, ter se peljemo v mesto — —

— A ti? —

Čestitam ti, da znaš tako vrlo riti po blatu. Pa kdo bi ti zameril? Umazana kakor si mnogokrat, blatna in kalna, nisi za drugo, kot da se valjaš po blatu. Ko prideš do svojih motnih sestic, sporoči jim naše pozdrave!

Medtem je izpregel Matija konja in ju privedel do vode, da bi ju napojil. Pijoč sta stopila konja nekaj korakov v vodo. Gruča kapelj se je zmajala, in napravili so se kolobarčki. Ti so rasli, se večali ter se tresli. Kaplje so hitele od brega proti sredi. Včeraj so še plavale visoko v zraku v naročju oblačka. Toda pripihal je mrzel veter, nje je zazeblo, stisnile so se, skrčile se, tedaj pa so bile že pretežke, da bi visele lahko v vzduhu, in padale so . . . padale . . .

Pale pa niso na tla, ampak so se obstregle na listih ob vodi stoječega topola. Tu so prebile noč, poslušajoč povest svojih mimo topola v daljo se drvečih sorodnic — —

A današnja njih pot je bila dolga. Zjutraj ob zori so bile v gorah, kjer so prikipele izpod zemlje na dan med skalama v hladnem studencu. A ostale niso v njem. Njihovo geslo je bilo: „Naprej! Brez prestanka naprej!“ Odpravile so se nemudoma na pot: sprva v plitvi, ozki strugi, sčasoma v vedno večji in širši. Na raznih mestih so se ustavile za hip v jamicah in udrtinah, ki so se zajele v breg, opazovale na bregu se razvijajoče rastline in se čudile mogočnim hrastom, smrekam in bukvam. A spomnile so se svojega gesla in kot bi hotele popraviti s hitrostjo, kar so zamudile, so se spustile naglejše v dolino . . .

Tudi v dolu sredi obdelanih, rodovitnih poljan niso obstale, ampak hitele dalje in dalje.

Kam?

Tega ni same niso vedele; tega ne ve ni oblak pod nebom. Nekaj so čule o mestih, ki jih bodo videle na potovanju, o narodih in njihovih jezikih, o rekah, ki jih bodo tvorile, o čudovitem, neizmernem morju — —

A če je dosežejo, kdo ve? Čaka jih toliko in toliko nevarnosti, ki jih lahko zadrže in uničijo, toliko in toliko sovražnikov! Njihov najzagrizenejši neprijatelj je žarko solnce, ki jih je že danes izpremenilo na tisoče v vodne pare, da so se vzdignile v zrak, lahka igrača vetrov — — —

Kaplje na topolovem listju so slišale povest, in zrle so plašno v bodočnost. S strahom so opazile zarana vzhajajoče solnce, ki se je začelo takoj poigravati z njimi, da so se lesketale kakor ono samo. Tedaj pa so se odtrgale od listov ter kanile druga za drugo v vodo k sestricam . . .

Na večer pa so že čule prezirljivo, ošabno besedičenje vinske kaplje in bilo jim je iznova hudo. Zato so se umaknile od brega.

Skoro istočasno, ko so one zbežale od kraja, je zdrsnila raz list v vodi rastočega bičevja debela, težka vodna kaplja, ki se je tamkaj skrivala že dalje časa z dvema tovarišicama v senci vodnih rastlin . . .

Njen zvok je bil trd, kratek in razločen . . .

„Kaj ste pa ve, vinske kaplje, da nas tako zaničujete?“

„Me smo vse. Pregarjamo otožnost, krepimo izmučenega, utrujenega delavca in poplačamo stoterno trud, ki ga ima z nami vinogradnik, ko nas goji in čuva. Rediteljce smo mnogih, mnogih družin. Povemo ti namreč, če še sama ne veš, da so kraji, kjer se živé ljudje večinoma le od vinarstva.

Eno ali dve njivici imajo in trtje, pa se jim godi vrlo dobro. Pri čaši vina se sprijaznijo sovražniki, vino vdahne v srce hrabrost, pri kupici vina se govori resnica, se razveže jezik . . .

Tu v kupi, glej, prekrasno zrem kraljico,
Nebeško hčer, neskaljeno resnico;
Tik nje radost, — pozna se na očeh, —
In deca njena: šala, vtip in smeh!

Ali si čula? Pesniki nas opevajo; mari opevajo kje tebe? Tu in tam se te spomni kak žejen ubožec. Kdo bi te tudi opeval? Druzega te itak ni nič kakor sama škoda. Zdaj se vlečeš potuhnjeno po svoji strugi, a jutri se že vališ črez bregove, zalivaš polja, podiraš mostove in druge zgradbe, uničuješ setev in odnašaš pri naliveh s hribov prst. Revnemu hribovcu pa ostane samo kamenje, s katerim si ne more opomoči — —“

Govorila je prejšnja vinska kaplja v imenu družic.

„Ti si pa kot angel nedolžna, kaj ne?“ je začela vodna kaplja. „Gotovo še nisi nikdar čula v nedeljo po maši pred župnijsko cerkvijo: ta-ra-rabum-bum-bum — to in to posestvo se bode prodajalo tega in tega dne na javni dražbi! Zakaj? Odgovor je: „Pil je je preveč rad.“ Mari mene Kolikor družin ti preživiš, skoro istotoliko jih spraviš v nesrečo. Tudi hrabrost, s katero navdihuješ človeška srca, je imenitna. Kaj ko bi razumela pretepe med vinopivci? — Sicer pa niso tvoja očitanja popolnoma opravičena. Malo že škodim, to je res. A popolen je samo Bog. Ako odnašam prst, morajo mi zahvaliti svoj obstanek mnoge dežele. Ti je li znano: „Egipt je Nilov dar?“ Jaz sem, ki gonim mlinska kolesa in najraznovrstnejše stroje, vozim ladje, pospešujem promet, vežem Ameriko, Afriko in Avstralijo z Evropo. Jaz sem, ki redim ribe, od katerih se živé ribiči. Imam zdravilno moč. Mnogo hudih bolezni ozdravim. Zdravniki me priporočajo v raznih kopelih radi ljubelega zdravja. Sploh pride vsakdo iz mene svežjši, čilejši — —“

„Ha-ha-ha!“ so se zagrohotala vinske kaplje. „Ko bi vsaj rekla, da imamo mi zdravilno moč, ker dajemo jakost oslabelim! A ona! Ha! Kdor se s tabo preveč druži, prime ga krč, in po njem je. Zaliješ ga, in napije se te, da te ima za vse življenje zadosti. Nazadnje si še celo domišljuješ, da te ljubijo ljudje in se te ne boje? Poslušaj jih, kako sodijo. „Voda ni niti v črevlju dobra“ . . . Ha-ha!“

Voda je nameravala odgovoriti osorno, a Matija je napojil in zapregel konja, zamahnil z bičem — in vino se je odpeljalo med grohotom . . .

Od severa pa je potegnil os'er veter. Voda se je v svoji jezi razburila; na površju so nastajale pene in vali . . .

J. M.

Ponesrečena poljšja lov.

(Konec.)

Lepa družba nas je bila. Jurko je bil odšel še za dne s par svojih tovarišev, da porazstavijo „škatlje“. Nas drugih je bilo pa deset do dvanajst. Večinoma dijaki, pa vsi oblečeni v stare obleke. Vsak je bil za potrebo obremenjen. Bili smo kot kaki postopači.

Ločili smo se v dva oddelka. Dokler smo vedeli pot, je že še bilo. Toda, ko smo prišli iz ravnine, je bila pa druga. Stemnilo se je že. Začeli smo povpraševati ljudi, ki smo jih srečavali, kod se pride na Črni vrh. Ta je rekel tako, drugi drugače, in naposled nismo vedeli, kaj bi počeli. Začeli smo se cepiti v dva tabora. Naposled je zmagal predlog sosedovega Janeza, in ubrali smo vsi eno pot. Naredila se je črna noč. Tavalimo med grmovjem semintja. Dostikrat sem se trdo zadel ob kamen, včasih me je ustavil trnjev grm ali čez stezo ležeč hlod.

Pot torej ni bila prijetna. Tavalimo dobro uro in nismo vedeli, gremo li prav ali ne. Klicali smo Jurkota in lovca, pa nihče se ni odzval. Naposled nam pride vendar nasproti Jurko s tovariši, ki so bili šli z njim.

„No, hvala Bogu, da ste prišli“, smo vpili vsi v eni sapi. „Zdaj bo pa že boljše.“

„Veste, nekaj prav neugodnega vam moram povedati.“

„Kaj pa, kaj pa?“

„Lovca ni!“

„Lovca ni? Kaj zato! Gremo pa brez njega.“

„Brez njega ne moremo nič opraviti. Nimamo „škatelj“. Jaz jih nisem prinesel, ker sem mislil, čemu bi jih nosil, saj je lovec dosti vzel s seboj.“

„Kaj bomo pa zdaj?“

„Domu ne gremo, smejali bi se nam“, pravi Zalarjev Andrej.

„Seveda ne!“

Vsi smo bili za to, da ne gremo domov. Toda kaj početi po noči v gozdu?

„Veste kaj, tovariši, poiščimo si pripraven prostor in napravimo ogenj. Bomo pa pekli krompir in „štoker“, ali ne?“

„Tako je, Jurko.“

Vsi smo bili zadovoljni z Jurkovim predlogom.

„Pojdimo v Obrnišče, tam je pripravno, pa zakurimo. Tudi drva so tam“, dostavi sosedov Janez.

„V Obrnišče, v Obrnišče!“ smo vpili drug čez drugega.

Napravili smo se na pot. Bila je krasna jesenska noč. Zvezdice so bile kar posejane, tako nagosto so svetile. Čez dobre četrt ure smo bili v Obrniščih.

„Tu počakajmo!“ pravi sosedov Janez.

„Tukaj, tukaj!“

„Alo, napravimo ogenj!“

„Znosite najprvo drva skupaj!“ ukazuje Jurko. „Jaz vam napravim ogenj, da bo kaj.“

Šli smo po drva, po dva in dva. Kmalu smo jih nanosili cel kup. Jurko je napravil velik ogenj. Posedli smo okoliinokoli. Prav prijetno je bilo, samo polhov nam je manjkalo. Ko se je napravila žerjavica, dejali smo pa krompir peči. Pomenkovali smo se, smejali, peli, vriskali — kar se je komu ljubilo. Vmes pa smo jedli kruh, sir, slanino, pili slivovko, vino — vse vprek.

Mraz je pa le pritiskal. Mene je parkrat streslo . . . Bilo je že precej pozno ali zgodaj, ko smo se razšli — brez polhov.

Ko sem domov prišel, mi ni bilo nič kaj prav. Tiho sem se ulegel. Toda potem je bilo joj. Vse se mi je bilo zaprlo. Kruh, sir, slanina, vino in slivovka, in skoro nisem mogel dihati. Bil sem kakor v omamici. Čutil sem, da mi je prav hudo, pa nisem vedel pravzaprav, kaj mi je. Potem sem se pa kot nekam pogreznil . . . Sem-li zaspal, ali umrl . . . ?

Zbudim se. Bil sem silno slab. Pogledam po sobi in vidim sestro, ki je sedela objokana ob peči.

„Kje pa sem?“ jo vprašam.

„Vidiš, kaj si nam naredil!“ zaihti sestra.

„Kaj sem vam naredil! Slab sem. Daj mi požirek vode!“

„Saj bi bil kmalu umrl.“

„Jaz?“

„Ti, ti!“

„Glava me boli in črno mi je pred očmi . . . A zdaj je bolje. Ponoči mi je bilo pa hudo.“

„Saj nisi mogel nič. Samo stokal si. Ko bi te ne bili močili, bi bil umrl. Oh, sama Marija te je rešila. Boga zahvali, da si imel Nje škapulir okoli vratu.“

In sestra je začela znova jokati.

„Jaz o vsem tem prav nič ne vem!“

„Seveda ne. Saj ni bilo nobene besede spraviti iz tebe. Ko sem te vprašala, ali ti je bolje, si me samo debelo pogledal. Rekel nisi pa nič.“

„Oh, da je le bolje. Zakaj nisem ubogal očeta!“

Ta hip pridejo oče v hišo.

„Oče, ali je res, da bi bil ponoči kmalu umrl!“ jih vprašam.

„Oh, otrok, vidiš, kaj si mi napravil?“ Sama Marija te je rešila. Vidiš, ker me nisi ubogal. Jaz sem vedel, meni je nekaj v srcu reklo, da to ne bo prav. V mrzli noči laziti okoli!“

Res sem bil v veliki nevarnosti. Zahvalil sem Boga in Devico Marijo, da nisem bil umrl . . .

V postelji ležeč sem premišljal: Glejte, oče so le prav imeli, ko so mi branili na polhe. Ko bi jih bil ubogal, bi vsega tega ne bilo. Prišel sem do sklepa, da je najboljšo, če starše ubogamo, kajti oni nam vedno želé le dobro.

Zv. Mirovič.

Listje in cvetje.

Iz zaklada naših pregovorov.

31. Obljuba se zadolžuje (dela dolgoe).

Največji dar božji je — resnica. Na zemlji je med vsemi stvarmi edini človek prejel to prednost, da more spoznavati resnico. Ker pa mu je ljubi Bog dal neprecenljivo zmožnost za resnico, mu daje tudi dovelj prilike, da jo more spoznavati. Mnogo resnic spozna že po natorni poti, drugih mu je Bog sam razodel. Iz tega nastane njegova najlepša prednost in najvišja dolžnost: da veruje.

A druga dolžnost, ki nam jo naklada resnica, je pa v tem, da smo sami vedno in povsod resnični ter se vestno in zvesto ogibljemo laži, hlimbe in hinavščine. O navadni laži smo že govorili, ko smo razlagali pregovor: „Laž ima kratke noge.“ Tu nam je pa pojasniti še ono imenitno dolžnost, ki nam jo naklada resničnost z ozirom na prihodnost, kadar kaj obljubimo ali zapretimo.

Ako kdo že takrat, kadar kaj obeta, misli, da ne bo izpolnil te svoje obljube, je taka obljuba naravnost laž. Tak človek pa, ki je v trenutku svoje obljube imel misel, da jo bode izpolnil, pa se potlej premisli in je noče izpolniti, je nezvest ter enako nepošten kakor lažnik. Pregreši se tem bolj, čim večja škoda izhaja bližnjiku iz njegove nezvestobe, vsled „prelomljene“ obljube.

Pomni torej, mladi čitatelj, resnobno pravilo za vse življenje: kolikorkrat kaj obljubiš, podpišeš takorekoč zadolžnico onemu, kateremu si obljubil. Torej je tvoja sveta dolžnost, da izpolniš, kar si obljubil. Izjema bi bila seveda takrat, ako je kdo obljubil ali zapretil kaj slabega; slabe ali grešne obljube seveda ne sme izpolniti, ker tu bi bila izpolnitev nov greh.

Pregovor nas torej uči, da je obljube smatrati kakor dolgoe. Kdor dela dolgoe s tem namenom, da jih ne bo vrnil, je goljuf, nič boljši od tatu ali roparja; njemu je pa podoben vsakdo, ki obeta, česar ne misli storiti. Nikar torej ne obetaj lahkomišelnost; kar pa si obljubil, izpolni, kakor hitro moreš. Ako ne moreš izpolniti obljube, opraviči se o pravem času. Le tisti, ki se nikoli ne laže in vselej zvesto izpolni, kar je obljubil, je v resnici — mož-beseda!

Vprašanja in odgovori.

10. Zakaj je na podobah sv. Martina večkrat naslikana tudi goska?

V starodavnih časih (od 5. in 6. stoletja dalje) je bila navada, da so kristjani pričenjali adventni čas že o sv. Martinu. Torej je bil dan sv. Martina, zadnji dan pred adventnim postom, enakega pomena kakor zdaj zadnji dan pred štiridesetdanskim postom. Priti je moralo kaj boljšega na mizo, v mnogih krajih pečene gosi, ki so o tem času posebno tolste. Tudi so po več krajih okoli sv. Martina oddajali gosi kot neko desetino ali darila cerkvam, samostanom i. t. d. Saj po nekaterih krajih še zdaj otroci dobivajo enaka darila kakor o sv. Nikolaju.

Rešitev zastavice v št. 10.

Trst.

Prav so uganili: Furlani Pepina, Štefanka in Romana v Ilirski Bistrici; Fatur Ivan, Slavko in Kristina, učenci na Rakeku; Šavnik Anica, učenka IV. razreda v Kranju; Trafenik Neža in Florijan pri Sv. Florijanu (pri Rogatcu); Kočar Ana in Maček Ivana, učenki pri Svetem Lenartu (pri Ljubljani); Potočnik Mijo v Gornji Radgoni; Smolč Marica, učenka IV. razreda v Pistoyni; Meglič Roza na Vranskem.

Prošnja upravnistiha.

Ker se leto bliža že koncu, pa še nimamo vse naročnine, prosimo vse one p. n. naročnike, kateri še niso poravnali naročnine, naj blagovolijo storiti to v kratkem. — Tudi doposlane knjižice, „Nedolžnim srcem“ se še nekateri niso spomnili; prosimo jih torej še posebej, naj blagovolijo naročnini pridejati še 1 K 30 v.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnistiha sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.